
Tracy van Poppel

Onder het stof vandaan: poésie!

Over het lezen van Franse poëzie(bundels) in de literatuurles

Van 'nestdrang' had ik als aanstaande moeder niet echt last of het moet in mijn laatste week op school voor de zomervakantie geweest zijn, toen ik op een snikhete dag met een collega en een dikke buik eindelijk die kast op de gang opgeruimd heb. We moesten letterlijk alles onder het stof vandaan toveren, maar we deden dan ook zeer interessante vondsten. Naast stapels stoffige stencils die in een zeer saaie lay-out de Franse literatuurgeschiedenis weergeven en waarvan ik het toch niet kon nalaten steeds twee blaadjes af te nemen, kwamen we een groot aantal gedichtenbundels tegen. Het bleek een oude uitgave van Wikor te zijn namelijk *Amour Humour* uit 1976.

Na de stof van het bovenste boek verwijderd te hebben stelden we al gauw vast dat het om een twintigtal ongebruikte bundels ging die jaren in die kast gelegen moeten heb-ben. Onmogelijk te achterhalen wie ze destijds besteld heeft en wat hij of zij er mee van plan is geweest. (De bezetting van onze sectie is namelijk op één collega na volledig vernieuwd en verjongd.)

Ik besloot na onze vondst een exemplaar mee naar huis te nemen en de bruikbaarheid daarvan voor mijn literatuurlessen eens nader te bestuderen. Maar dat is er zelfs nu het einde van mijn verlof in zicht komt, nog niet van gekomen. Vandaar slechts de volgende korte inhoudsbeschrijving.

De titel *Amour Humour* en de ondertitel "Oui, l'on vit autrement, mais c'est ainsi qu'on aime" geven volgens de inleider een aardig beeld van het "spectacle poétique" dat "la Nouvelle Compagnie" in de schouwburg gaat brengen. Het betrof toen een voorstelling waarin de gedichten door middel van spel, zang en mime werden gepresenteerd. De titel geeft aan dat het gaat om "textes romantiques" en "textes d'humour" en de ondertitel biedt de gelegenheid om ook iets te laten zien van wat het leven nog meer in petto heeft.

De bundel bestaat uit vier delen. In het eerste deel "Mignonne, allons voir ..." komt de liefde aan bod, zoals daar in vroegere tijden over gedacht werd: de hoofse liefde, de verering van de vrouw maar ook wat men mooi vindt aan de vrouw. Het bevat gedichten van onder andere Ronsard, Marot ("Du beau tétin"), Villon, Corneille, La Fontaine, Molière en Voltaire, die een "petit bois touffu" zoekt.

De romantiek (De Musset, Hugo, De Nerval) met zijn lyriek en melancolie neemt een grote plaats in het tweede deel "Le salon où l'on cause". Bovendien vindt men fantasieën, visioenen en dromen van de symbolisten (Rimbaud, Verlaine) en is er plaats voor spot van De Maupassant.

Het aparte sfeertje van Montmartre vindt men in deel 3 "Hop là! V'là Montmartre" met bijdragen van Bruant, maar men kan ook (glim)lachen om de gedichten van Allais, Donnay, Queneau, Cros en Tardieu. Voor het laatste

Van Poppel, Onder het stof vandaan: poësie!

deel "Un jardin extraordinaire" heeft men "un peu d'imagination" nodig. Dan kan men Trenet, Prévert, Valéry, Brassens en Péguy bijvoorbeeld wel volgen, maar Michaux vraagt wat meer van de verbeeldingskracht.

Het totale aantal gedichten, bekende en onbekende, is groot en het is onmogelijk deze allemaal te behandelen. De bundel lijkt me meer geschikt als handig hulpmiddel bij het werken rondom een van de thema's "amour" of "humour" of een combinatie van deze twee. Wie weet komt dat er nog eens van. Jammer is dan dat er geen bandopname beschikbaar is zoals dat de laatste jaren wel het geval is bij uitgaven van het LOKV.

Wat wij zelf doen met poëzie

Wat onze kasten op school verder aan poëziebundels te bieden hebben, is een *Anthologie de la poésie* en de bundel *Paroles* van Jacques Prévert.

De bundel van Prévert is al enkele keren in mijn literatuurprogramma op 5 en 6 VWO aan bod gekomen. We lezen dan klassikaal een selectie uit de bundel en ik laat ter illustratie enkele opnames van "Les frères Jacques" horen. Ik lees de gedichten zelf voor of laat dat (na voorbereiding of na behandeling) een van de leerlingen doen. Bij sommige gedichten krijgt de tekstbestudering meer nadruk, bij andere juist de tekstervaring. De methode Bleich (Wat is voor jou het belangrijkste woord, de belangrijkste zin of passage?) is goed van toepassing. Ook de methode Koch lijkt me erg bruikbaar. De leerlingen kunnen zelf naar aanleiding van een poëzie-idee uit de gedichten van Prévert een gedicht schrijven. Ik laat ook wat vaker leerlingen individueel de bundel doorbladeren en lezen wat ze willen lezen.

Wanneer ze besluiten de bundel op hun lijst te zetten, moeten ze ongeveer vijftien gedichten kiezen. Ik raad ze wel aan de hele bundel of in ieder geval een heel groot gedeelte van de bundel te lezen voor ze een eigen keuze maken. Natuurlijk verschijnt de bundel vaker op de lijst als we een deel klassikaal behandeld hebben. Of moet ik zeggen: gelukkig.

Een andere bundel (uit een andere kast) die ik al eerder ontdekt heb, is *Chansons françaises* in 2 delen. Aan de staat van de boekjes en de kwaliteit van de bijbehorende bandopnames was goed op te maken dat deze boekjes meer dan eens gebruikt zijn. Ik heb ze gebruikt bij de behandeling van de Franse literatuurgeschiedenis en dan echt 'à vol d'oiseau'. Ik snelde door de theorie om meer aandacht te kunnen besteden aan de gedichten en chansons die ik gekozen had ter illustratie. Zo vergeleken we "Mignonne, allons voir si la rose" met "Quand au temple", beide van Ronsard. Het laatste gedicht dat in deel 1 van *Chansons françaises* staat en gezongen wordt door Ferrat maakte de onderliggende betekenis van "Mignonne..." een stuk duidelijker. In deel 2 staan een aantal gedichten van Aragon die gezongen worden door Ferré ("Est-ce ainsi que les hommes vivent") en Ferrat ("Que serais-je sans toi").

Tijdens hun vogelvlucht door de Franse literatuur hebben de leerlingen ook enkele fabels van Jean de la Fontaine gelezen. Op mijn vraag of ze nu zelf een fabel konden schrijven, rekening houdend met ritme, versvorm en moraal bijvoorbeeld volgde eerst heel wat gesputter maar ook verrassend goede resultaten.

Van Poppel, Onder het stof vandaan: poësie!

sensibili-sering, een verhaal over dichter, tijd of stroming of het samen lezen van een kort gedicht of strofe volgt een klasgesprek over meningen en ervaringen tijdens het lezen. Hij laat de leerlingen soms een *texte à trous* van een gedicht invullen waarna ze geconfronteerd worden met wat de dichter zelf geschreven heeft. De volgende fase is die van 'stevig doorlezen'. Tot slot worden ervaringen en conclusies besproken. Bij Prévert laat hij de leerlingen zelf een gedicht schrijven 'à la Prévert', die hij dan ook meestal bundelt.

De leerlingen zijn verdeeld in hun oordeel. Gedichten lezen staat op zich vrij ver van hun af, maar de meesten zeggen achteraf altijd dat ze nooit gedacht hadden dat er 'zoveel zit achter zo weinig woorden' (en dat is dan ook meteen moeilijk voor ze).

Af en toe leest een leerling individueel een bundel. Ze lezen voornamelijk Prévert en dat na de behandeling van de gedichten in de klas zodat ze de werkwijze kunnen kopiëren. Ze blijven het lastig vinden om zelfstandig poëzie te lezen.

Bij het literatuurtentamen over de in de klas behandelde werken worden er altijd een of twee cognitieve vragen gesteld (voor de leerlingen die absoluut geen affiniteit met poëzie en/of literatuur hebben). Verder krijgen ze een paar tekstverarubgsvragen bij een nieuw gedicht van de behandelde auteurs.

Door af en toe in de klas een aantal boeken kort te bespreken probeert Vos het lezen in het algemeen te stimuleren. Daar zit ook altijd een poëziebundel bij.

Collega Han Severins van het Dominicuscollege te Nijmegen werkt in 5 en 6 VWO met *La Grande Parade* deel 1 en *Parade*. Na een korte kennismaking met simpele, speelse poëzievormen krijgen de leerlingen in verschillende blokken te maken met gedichten van verschillende auteurs. Zo lezen zij bijvoorbeeld verzetspoëzie van Druon en Kessel, van Eluard en van Prévert. Vooral de technische benadering van poëzie krijgt veel aandacht.

In 6 VWO wordt de literatuurgeschiedenis behandeld en daar valt ook de geschiedenis van de poëzie onder. De benadering is eerder tekstbestuderend dan tekstervarend.

Men leest klassikaal geen bundels. Individueel lezen leerlingen wel eens een bundel voor de lijst, van Baudelaire, Rimbaud of Verlaine bijvoorbeeld. Maar dat gebeurt dan wel in het verlengde van de les. De leerlingen maken een keuze van tien à vijftien gedichten waarvan zij de plaats in de (verschillende delen van de) bundel moeten kunnen verklaren.

Prévert wordt in 5 VWO wel gelezen maar verschijnt niet op de lijst.

Severins maakt voor zijn lessen onder andere gebruik van een uitgave uit de collectie Profil van Hatier namelijk *Pour étudier un poème* en van *Poètes des XIXme et XXme siècles, une nouvelle approche* een uitgave van Livre de Poche.

Kanttkening

Het is niet verrassend dat er weinig Franse poëziebundels in de klas gelezen worden. Het kost op de eerste plaats te veel tijd, niet alleen om alles te lezen

Van Poppel, Onder het stof vandaan: poësie!

In 4 HAVO heb ik wel eens gebruik gemaakt van de collectie Folio Junior en poësie. Bundels als *Paris en poësie*, *Bretagne en poësie*, *l'Amour et l'amitié en poësie* zijn zeer goed te gebruiken bij het werken rondom een thema. Vooral het bundeltje *Adolescence en poësie* met gedichten van jongeren van dertien tot en met zeventien jaar kwam zeer goed van pas. De gedichten zijn eenvoudig van taalgebruik en de thema's spreken Nederlandse jongeren ook zeker aan.

Hier volgt een voorbeeld van Christian:

Il n'y a qu'une différence
Entre l'école et les vacances
C'est que je fais ce qui me plaît.

Il n'y a qu'une différence
Entre la classe et la maison
C'est le ciel bleu par la fenêtre.

Il n'y a qu'une différence
Entre la cour et mon jardin
C'est que je joue avec mon chien.

Il n'y a qu'une différence
Entre un élève et un ami
C'est que l'ami je le choisis.

Ook de structuur van de gedichten is eenvoudig en leent zich goed voor de werkvorm van Koch. Het poëzie-idee is gemakkelijk te vinden en leerlingen kunnen hiermee op een simpele manier komen tot een klassikaal, twee aan twee of individueel geschreven gedicht.

In 5 VWO heb ik zelfs zo'n poëzie-idee gebruikt om het thema van een kort verhaal in een gedicht te laten weergeven. Voor docent en leerlingen werkt het stimulerend de resultaten te bundelen of op te laten nemen in een eigen leesdossier.

Wat doen twee collega's met poëzie?

Uit belangstelling maar ook uit nieuwsgierigheid heb ik een aantal collega's van andere scholen gevraagd naar hun lessen in poëzie en het gebruik van poëziebundels.

Collega *Frank Vos* van het Comeniuscollege te Uden leest nooit klassikaal een bundel omdat deze naast leuke, mooie en emotionele gedichten vaak ook gedichten bevat die een leerling niets zeggen. Hij leest wel een selectie uit Prévert en maakt gebruik van een eigen bundel "Poësie" door de eeuwen heen. Verder maakt hij een keuze uit Verlaine, Rimbaud, Eluard, Apollinaire en Aragon. De gedichten van deze laatste schrijver gezongen door Ferrat vindt hij 'prachtig'. (Waar zijn we dat eerder tegengekomen!)

De aanpak laat hij afhangen van het soort gedicht. Na de eerste stap van

Van Poppel, Onder het stof vandaan: poésie!

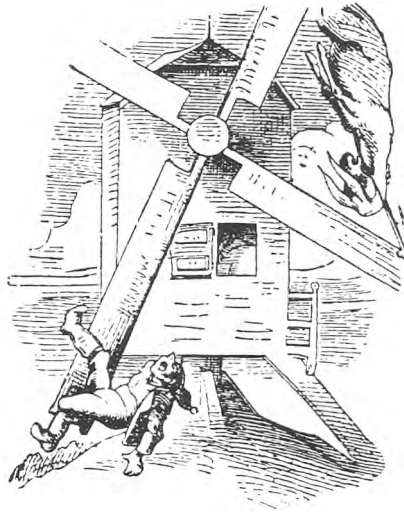
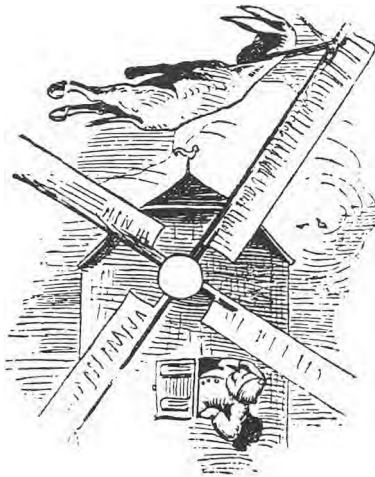
maar ook om een deel te behandelen en de leerlingen zelf aan de slag te laten gaan. Daarnaast willen we ook allemaal aandacht besteden aan andere onderdelen van de Franse literatuur.

Of ontbreekt het ons aan materiaal, moed of creativiteit?

Degene die hier een ontkennend antwoord op geeft met concrete voorbeelden en uitwerkingen, geef ik graag het woord. Anderen met mij zullen hem of haar zeer dankbaar zijn.

Der Müller aber mit Vergnügen
Sieht in der Luft den Esel fliegen.

Indessen haut dem Bäuerlein
Ein Flügel an das rechte Bein.

> 39 >
